

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. VIII. Testimonia D. Thomæ ab Adversariis objecta exponuntur

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

ita spontaneum nonnunquam à SS. Patribus usurpatur pro eo quod liberum est, & simplicem seu absolutam necessitatem excludit. Idem dicendum est de voluntario; nam quod perfectè liberum, & absolutè necessitatis expers est, interdum à SS. Patribus voluntarium simpliciter appellatur, ut patet ex illo Augustini: *Peccatum adeo voluntarium est malum, ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium.*

235. Notandum tertio ex D. Thoma quæst. 22. de verit. art. 5. in voluntate duplicem debere distinguere conceptum, unum naturæ, alium voluntatis formaliter. Conceptus naturæ est illi communis cum omnibus aliis rebus creatis, & in hoc consistit, quòd sicut aliæ res aliquid bonum sibi proprium & conveniens, vel ad aliquam operationem sibi connaturalem ex natura sua determinatæ sunt; ita voluntas, in quantum est natura quædam, aliquid naturaliter vult; nam voluntas hominis naturaliter tendit ad beatitudinem, & voluntas Dei ad sui dilectionem. Conceptus voluntatis est illi proprius & peculiaris, & consistit in eo quòd in ordine ad aliqua indifferenter & indeterminatè se habeat. Unde D. Thomas 1. p. quæst. 41. art. 2. ait: *Voluntas & natura secundum hoc differunt in causando, quòd natura determinata est ad unum, sed voluntas non est determinata ad unum.* Et paulò post: *Eorum igitur voluntas principium est, quæ possunt sic vel aliter esse; eorum autem quæ non possunt nisi sic esse, principium natura est.* Et quæst. 2. de potentia art. 3. *Voluntas (inquit) in quantum voluntas, cum sit libera, ad utrumlibet se habet; potest enim voluntas agere vel non agere; & si respectu alicujus hoc voluntati non convenit, hoc accidit voluntati, non in quantum voluntas est, sed ex inclinatione naturali, &c.* Ex quibus patet liberum arbitrium esse ipsam voluntatem, nimirum quatenus voluntas est, non quatenus natura; subindeque idem esse juxta D. Thomam, fieri ex voluntate, ut voluntas est formaliter, & fieri ex libero arbitrio. His præmissis,

236. Ad argumentum respondeo, negando Antecedens. Ad cuius probationem dico, quòd quando S. Augustinus ait homines justè puniri, quos Deus prævidet peccaturos, quia Deus præscientiâ suâ non cogit faciendâ quæ futura sunt, nomine coactionis non intelligit strictam illam & rigorosam violentiam, de qua loquuntur Philosophi & Theologi, sed nomen illud usurpat pro simplici necessitate, & docere intendit, nullam à Dei præsentia voluntatibus nostris inferri necessitatem, quæ à peccato excuset. Similiter in concertationibus cum Pelagianis eadem notione coactionis nomen usurpat, cum docet gratiam efficacem nostras non cogere voluntates; nam eodem modo illam sumit quo Julianus, cui interroganti respondet: Julianus autem dum Augustinum interrogat, *Ad quem modum liberetur voluntas ut bonum semper velle cogatur, nomine coactionis, intelligit simplicem necessitatem, quæ uni parti voluntatem affigat, ut fatetur Jansenius lib. 2. de hæresi Pelag. cap. 1. ubi de Pelagianis, præcipue de Juliano loquens sic ait: Hanc autem necessitatem subinde coactionem vocat: non enim tam intelligit coactionem propriè dictam, quæ sit remittente voluntate, quam illam ad unam partem additionem, quæ liberum arbitrium non nisi ad bonum, vel non nisi ad malum velle posse diceretur.* Ergo cum Augustinus respondet Juliano: *Ab sit ut dicatur à nobis; si enim cogitur, non*

A vult, nomine coactionis simplicem necessitatem intelligit, quam cum gratia efficaci pugnare Julianus putabat, & ipse Augustinus negabat. Dum verò idem S. Doctor liberam voluntatem definit *animi motum, cogente nullo, de coactione moralis intelligi debet: nam ut ipsemet Jansenius lib. 4. de statu naturæ lapsæ cap. 21. ad eum locum explicandum annotat, Quisquis timore compulsus aliquid facit, non facit hoc nullo cogente, & consequenter non voluntate, seu volens, prout Augustinus, sed necessitate, hoc est nolens, inritus, & coactus facit.*

Ad confirmationem dicendum est, quòd quando SS. Patres asserunt voluntatem esse liberam, quia sponte agit, hoc nomen usurpant, prout non solum rigidam coactionem, sed etiam simplicem necessitatem excludit. Similiter cum docent quòd arbitrii libertas nihil est aliud quàm voluntas; quòd fit ex voluntate, fieri in libertate; quòd ubi est voluntas, ibi est libertas, &c. loquuntur de voluntate secundam quòd formaliter voluntas est, & prout distinguitur à seipsa quatenus habet rationem naturæ: quia nunquam contingit voluntatem ut voluntas est, velle, nisi liberè velit, & cum potestate ad oppositum; nam ut ex D. Thoma supra retulimus: *Voluntas in quantum voluntas, cum sit libera, indifferenter se habet ad utrumlibet.*

§. VIII.

Testimonia D. Thomæ ab Adversariis objecta exponuntur.

MULTA congerunt, & accumulunt Jansenius & Vincentius Lenis D. Thomæ testimonia, quæ favere videntur eorum sententiæ: ea tamen ad tria genera seu capita revocari possunt. Primum est eorum in quibus affirmat naturalem necessitatem non repugnare libertati voluntatis, ut 1. p. quæst. 82. art. 1. ad 1. ubi ait: *Necessitas naturalis non aufert libertatem voluntatis.* Idem docet quæst. 22. de verit. art. 5. ad 1. & ad 3. & quæst. 10. de potentia art. 2. ad 5. ex quo ibidem inferit, Deum liberè seipsam diligere, & Patrem liberè producere Spiritum sanctum.

Secundum est eorum, quibus videtur asserere, hominem esse liberum arbitrii, per solam libertatem à coactione, cujusmodi est quo art. 2. dist. 25. quæst. 1. art. 4. *Liberum arbitrium dicitur ex eo quòd cogi non potest.* Et 1. p. quæst. 83. art. 2. ad 3. *Homo peccando, liberum arbitrium dicitur perdidisse, non quantum ad libertatem naturalem, quæ est à coactione, sed quantum ad libertatem quæ est à culpa & miseria.* Ubi videtur supponere libertatem naturalem, seu essentialem, per solam immunitatem à coactione salvari.

Tertium est eorum, quibus docere videtur, opus esse laude vel vituperio dignum, in meritum vel demeritorium, ex eo solum quòd voluntarium & spontaneum est, seu liberum à coactione; v. g. hic quæst. 6. art. 2. ad 3. ubi ait: *Laus & vituperium consequuntur actum voluntarium, secundum perfectam voluntarii rationem, quæ in brutis invenitur in brutis.* Et in 3. dist. 12. quæst. 2. art. 1. ad 3. ubi sic habet: *Impotentia coactionis, quæ opponitur voluntario, tollit rationem meriti & demeriti, non impotentia quæ est ex perfectione, in bonitate vel malitia, quia hoc voluntarium non tollit, sed ponit voluntarium confirmatum ad unum.*

Ad testimonia primæ classis triplex potest adhiberi solutio. Prima est, quod quando Sanctus Thomas ait: *quod naturalis necessitas non aufert libertatem*, loquitur de libertate potentia, non verò de libertate actus, ut patet ex ipsius verbis, ait enim: *Necessitas naturalis non repugnat voluntati, non repugnat dignitati voluntatis, non aufert libertatem voluntatis*. Unde solum intendit, quod est voluntas, ut habet rationem naturæ, eliciat aliquos actus necessarios, & ad unum determinatos, ut velle beatitudinem in communi, hoc tamen non obstat quod eadem facultas, ut habet rationem voluntatis formaliter; sub quo conceptu habet rationem liberi arbitrii, & indifferenter se habet ad utrumlibet (ut §. præcedenti ex eodem S. Doctore annotavimus) ali-

quos actus liberos exerceat, & ad aliqua objecta, quæ cum beatitudine necessariam connexionem non habent, indifferenter & determinate se habeat. Secunda solutio seu explicatio est Cajetani loco citato i. partis, ubi sic habet: *In responsione ad primum nota, quod cum dicitur quod necessitas naturalis non aufert libertatem, potest bene vel male intelligi: male quidem, si intelligatur quod necessitas naturalis, tam objective, quam elicitive, stat cum libertate illius actus; hoc enim non est intelligibile: bene verò, intelligendo quod naturalis necessitas actus quoad specificationem, seu objective, non aufert libertatem essentialem, quia stat quod liberè eliciatur*. Itaque juxta hanc solutionem Cajetani, quando D. Thomas asserit quod necessitas naturalis non aufert libertatem, si loquatur de libertate actus, solum intendit quod necessitas quoad specificationem, quæ in quibusdam actibus reperitur, v. g. in volitione boni aut beatitudinis in communi, non obstat quominus illi actus possint esse liberi quoad exercitium; quia necessitas tantum quoad specificationem, admixtam habet indifferenciam ad agendum vel non agendum hinc & nunc, seu quantum ad exercitium actus, aut saltem cum ea stare potest, ut patet in exemplo adducto: licet enim homo non possit odio habere beatitudinem, potest tamen de ea actu non cogitare, & actum amoris erga illam suspendere, seu actu non exercere.

Tertio responderi potest, quod libertas dupliciter dicitur: uno modo prout importat inclinationem voluntatis, quatenus est natura, in proprium finem; sicut & res quælibet liberè quodammodo (id est spontè) in bonum sibi naturaliter conveniens fertur, v. g. dum aqua spontè & sine ullo prorsus impedimento fluit, dicitur liberè fluere; & hoc modo libertas coactionis tantum violentæ, non verò necessitati opponitur, magisque libertas quam libertas dicitur: alio modo libertas magis propriè appellatur, prout electionem dicit, & indifferenciam judicii respectu mediorum importat; nec simpliciter libertas qualiscumque, sed libertas arbitrii nominatur; & hoc modo non solum coactionem violentam, sed etiam necessitatem prorsus excludit, ut perpetuo docet S. Thomas, ac nominatim i. contra gentes cap. 68. ubi expressis terminis ait: *Domini quod habet voluntas supra suos actus, per quod in ejus potestate est velle vel non velle, excludit determinationem virtutis ad unum, & violentiam causa externis agentis*. Unde quando qu. 10. de potent. art. 2. ad 5. dicit voluntatem appetere liberè sollicitatem, licet ne-

Tom. III.

cessariò appetat illam; Deum liberè amare seipsum; Spiritum Sanctum liberè à Patre procedere; hoc intelligi debet de libertate complacentia, seu spontaneitatis & libentia, quæ est libertas improprie dicta, & secundum quid, non autem de libertate proprie sumpta, quæ arbitrii libertas dicitur, alioquin sibi aperte contradiceret, cum i. p. qu. 19. art. 10. dicat quod *liberum arbitrium habemus respectu eorum quæ non necessariò volumus, vel naturali instinctu; adeoque non pertinere ad liberum arbitrium, quod volumus esse felices*; & ibidem doceat, Deum non habere liberum arbitrium respectu eorum quæ necessariò vult, puta respectu suæ bonitatis, quam amat necessariò; eandemque ob causam ibidem qu. 41. asserat Filium non produci à Patre per liberum arbitrium, quia naturali necessitate procedit: quæ ratio idem concludit de Spiritu Sancto, æquali necessitate producto. Ut ergo hæc loca specie tenus inter se pugnantia concilientur, libertas à libero arbitrio distinguenda est, seu libertas libentia à libertate arbitrii; & dicendum, necessitatem naturalis inclinationis non repugnare primæ libertati, bene tamen secundæ; & Deum liberè se amare, & Spiritum Sanctum liberè à Patre procedere, primo genere libertatis, quæ magis libentia quam libertas dicitur; non verò secundo, quod indifferenciam judicii & electionem voluntatis importat.

Hæc solutio & distinctio fundamentum habet in D. Thoma qu. 24. de verit. art. 1. ad 20. ubi dicit, *Respectu finis habere nos liberam voluntatem, sed non liberum arbitrium, proprie loquendo, cum non cadat sub electione*. Et 2. contra Gentes cap. 48. ait quod *animalia irrationalia quodammodo liberi quidem motus seu actionis sunt; non autem liberi judicii: intellectiva verò non solum libera actionis, sed etiam liberi judicii: quod est liberum arbitrium habere*. Ubi aperte distinguit liberam voluntatem à libero arbitrio, seu libertatem libentia à libertate arbitrii; & primam admittit in voluntate respectu finis, & in brutis respectu actionum ad quas sponte & naturali propensione feruntur, non verò secundam; quia nec voluntas respectu finis, nec appetitus brutorum respectu actionum eis connaturalium, judicio indifferenti rationis regulantur, sicque non habent liberam electionem, licet habeant liberam volitionem vel actionem.

Dices: D. Thomas in 2. dist. 25. qu. 1. art. 1. ad 4. ait Beatos habere liberam electionem circa visionem & amorem Dei. Ergo non solum libertatem spontaneitatis, seu libentia, sed etiam libertatem arbitrii in ordine ad actus necessarios, quales sunt clara Dei visio, & amor beatificus, admittit.

Respondeo, quod quando S. Thomas ait Beatos respectu visionis & amoris liberam electionem habere, non loquitur de visione & amore, prout terminantur ad Deum secundum se (quasi verò Beati lumine gloriæ instructi videant Deum ex electione) sed de visione & amore, ut terminantur ad divinam essentiam, in quantum est ratio videndi vel amandi has vel illas creaturas, quæ cum Deo non habent necessariam habitudinem: sic enim cadunt sub libera electione Beatorum; cum sub hac ratione non afferant bonitatem quæ necessariò rapiat voluntatem. Quod autem hæc interpretatio sit legitima, & S. Do-

R. etor

ctor de huiusmodi actibus sic consideratis loquatur, patet tum ex ipso textu; non enim dixit quod respectu videre & amare Deum sit sempiterna & libera electio, sed quod respectu videre & amare sit libera electio; sumens videre & amare sine determinatione ad Deum, subindeque ut connotant aliud objectum præter Deum, nempe visibile aliquid & amabile creatum: tum etiam patet ex ipso intento argumenti, quod erat huiusmodi: *Electio est eorum que sunt ad finem: cum ergo Beati fini ultimo conjuncti sint, videtur quod ad eos non pertinet electio, & per consequens nec liberum arbitrium.* Ad quod responderet, aliqua media esse, quæ ratione suæ imperfectionis, quam essentialiter annexam habent, repugnant ipsi fini jam habito, sicut credere & sperare; & horum non est electio in Beatis: alia verò quæ fini jam habito non repugnant, ut videre & amare creaturas; & respectu horum est in Beatis sempiterna & libera electio.

246 Ad testimonia secundæ classis dicendum est, S. Doctorem in locis, quibus libertatem opponit coactioni, sumere coactionem pro necessitate; speciatim verò quando affirmat liberum arbitrium dici ex eo quod cogi non potest: nam immediatè post addit coactionem esse duplicem, unam compellentem, aliam inducentem sive impellentem; & priorem repugnare essentialiter libero arbitrio; quippe quod ut dixerat art. 2. ejusdem questionis, neque subjecto cogi potest, cum non sit organo affixum (id est, sit potentia immaterialis) neque objecto, quia quantumcumque aliquid ostendatur ei esse bonum, in potestate ejus remanet eligere, vel non eligere. Itaque illud non cogi, est non necessitari, sive non determinari ad unum per modum naturæ, sed retinere facultatem ad oppositum. Unde opusculo 3. cap. 0. in fine sic ait: *Est autem hic modus naturalis homini, ut liberè agat, non coactus: quia rationales potestates ad opposita se habent.* Et 1. p. qu. 82. art. 1. in corp. *Necessitas coactionis est illa, quæ convenit alicui ex agente; sicut cum aliquis cogitur ab aliquo agente, ita ut non possit contrarium agere.* Ex quo manifestè patet, S. Thomam nonnunquam coactionem pro necessitate sumere, & ista duo, non coactè agere, & agere cum potestate ad oppositum, pro eodem usurpare: quia scilicet in homine viatore (de quo S. Doctor loquitur) hæc duo agere non coactè, & agere cum potestate ad non agendum, sunt inseparabilia; eò quod in statu viæ voluntas à nullo objecto creato vel increato, imò nec à bono ut sic & à beatitudine in communi, necessitetur quantum ad exercitium actus, ut docet in hac parte infra qu. 10. art. in corp.

247 Ad loca tertiæ classis respondeo, quod quando S. Thomas ait, laudem & vituperium consequi actum voluntarium secundum perfectam voluntarii rationem, vel loquitur de voluntario perfecto hominis viatoris, quod semper habet admixtam libertatem indifferentiæ, saltem contradictionis, & quantum ad exercitium actus, ut jam diximus: vel solum intendit quòd laus & vituperium non nisi perfectam voluntarii rationem consequantur, licet omne perfectum voluntarium non sit liberum, nec per consequens laude aut vituperio dignum: sicut aliud est dicere, quòd malitia peccati non consequitur nisi actum creaturæ, & aliud, quòd malitia peccati consequitur omnem actum creaturæ. Quando verò idem S. Doctor asserit, quòd impotentia

A non ex coactione, sed ex perfectione in bono, seu determinatione ad bonum, non tollit rationem meriti aut demeriti, quia non tollit voluntatem voluntarii, loquitur de determinatione voluntatis ad bonum, secundum genus tantum; seò impeccabilis, erat ad rectè operandum excludit indifferentiam exercitii, respectu hujus vel illius boni in particulati, nec per consequens rationem perfecti voluntarii seu liberi, quæ est radix & fundamentum moralitatis actuum humanorum, ut ex eodem Angelico præcepto articulo præcedenti declaravimus.

B

§. IX.

Solvuntur fundamenta Janseii ex ratione petita.

PRÆTER argumenta ex SS. Patrum testimoniis desumpta, quæ jam expedita sunt, alia ex ratione petita, quæ Janseii locis supra citatis, fusè & latè calamò expendit & urget, breviter & perspicuè hic diluenda sunt.

Obicit ergo primò: Deus est verè liber, imò & totius libertatis fons & origo, & tamen non habet agendi & non agendi indifferentiam; illa enim prius in Deo perit, hoc ipso quòd semel aliquid immobili voluntate statuit atque voluit, quam retractare non potest: Ergo licet libertas absque potestate indifferenti ad agendum vel non agendum

Confirmatur: Deus liberè justus est, quamvis non possit velle peccare & injulè agere, ut ait Augustinus libro de natura & gratia cap. 48. Ergo ad libertatem non requiritur indifferentia seu potestas ad opposita.

Respondeo ad objectionem, negando quòd Deus non habeat indifferentiam: licet enim possit quædam semel aliquid voluit, non possit factà ista suppositione, ratione suæ immutabilitatis, illud postea non velle, nihilominus ut illud cum indifferentia & libertate velle censetur, sufficit quòd illud absolute non velle potuerit, pro priori ad suum decretum, ex vi principii quòd se ab æterno ad illud volendum applicavit, nimirum intellectus ejus & voluntatis, quæ non dicunt necessariam habitudinem ad creaturas. Unde S. Thomas 1. p. qu. 19. art. 3. ad 1. ait: *Ex hoc quòd Deus vult ab æterno quicquid vult, non sequitur quòd necesse est eum illud velle, nisi ex suppositione.*

Instit Janseius, & ait, quòd si ad hoc ut Deus nunc aliquid liberè velle dicatur, sufficiat quòd cum indifferentia & ex propria libertate se ad actum determinaverit, licet postea in illa determinatione, propter naturæ voluntatisque constantiã, immutabilis permaneat, sequitur amorem beatificum liberum esse; Angeli enim, & homines qui beati fiunt, eadem libertate & indifferentiã ad illum amorem se determinarunt, quæ Deus ad volitionem creaturarum: si ergo immutabilitas naturæ in Deo non extinguit illam primigeniam electionis libertatem, multò minus (inquit) immutabilitas libertatem, multò minus (inquit) immutabilitas libertatem intermet in Beatis.

Sed nego sequelam. Ad probationem nego quòd Angeli vel homines, qui Beati fiunt, eadem libertate & indifferentiã se determinarunt ad amorem beatificum, quæ Deus ad volitionem creaturarum: licet enim amorem beatificum in Angelis & hominibus antecesserit voluntas